

คนอ่านคน: บริการแห่งการแบ่งปันความรู้สู่ชุมชนผ่านหนังสือมีชีวิต

ศลิษา เลี่ยมสุวรรณ, กิตติศักดิ์ แก้วเนียม, ณัฐธยาน์ ถิ่นพันธุ์, คมกริช รุมดอน,
กมลทิพย์ หลงหา, กลสมรรณ พจนาวาณิชย์, นูริยะห์ ดาแซ, จูฑารัตน์ ปานผดุง*
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

181 ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลสุระมิละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

JFK Human Library: A Service of Sharing Knowledge to The Community Through Living Books

Salisa Leamsuwan, Kittisak Keawneam, Nuttaya Tinpun, Komgrit Rumdon,
Kamonthip Longha, Kolsmat Pogjanawanit, Nuriyah Dasae, Jutarat Panphadung*
Office Academic Resources, Prince of Songkla University
181 Jalearnpradit Rd, Rusamilae, Muang, Pattani 94000
E-mail: jutarut.k@psu.ac.th

► รับบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2567 ► แก้ไขบทความ 29 เมษายน 2567 ► ตอรับบทความ 01 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

บริการคนอ่านคน (JFK Human Library) คือ หนึ่งในรูปแบบการบริการของหอสมุดสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อพัฒนาบริการคนอ่านคน ให้เป็นบริการในรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตที่มุ่งสร้างชุมชนแห่งการแบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่น (2) เพื่อรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างประสบการณ์ใหม่ในการเข้าถึงความรู้ในบุคคลที่นอกเหนือจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ในห้องสมุด (3) เพื่อสร้างนวัตกรรมบริการเชิงรุกของสำนักวิทยบริการ และขับเคลื่อนการบริการวิชาการแก่สังคมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย และ (4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการให้บริการคนอ่านคน ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานสามารถนำความรู้ในตัวบุคคลออกมาเป็นหนังสือมีชีวิตได้จำนวน 33 รายการ ตัวอย่างเช่น การวิจัย การเรียนการสอน ภาษา กีฬา การเกษตร ทักษะการใช้ชีวิต การเงิน ดนตรี เทคโนโลยีสารสนเทศ และงานประดิษฐ์ เป็นต้น และยังสามารถสร้างคุณค่าของผลงานได้ ดังนี้ (1) สามารถนำองค์ความรู้ในตัวคนในการถ่ายทอดออกมาเป็นหนังสือมีชีวิตได้ (2) สร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน (3) มีความพึงพอใจจากการใช้บริการคนอ่านคน และ (4) สามารถต่อยอดองค์ความรู้สู่ชุมชนในรูปแบบคลังความรู้และสร้างงานสร้างรายได้ให้กับผู้เขียนและผู้อ่าน ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2566 มีการดำเนินกิจกรรม จำนวน 15 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 438 คน และมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.26)

คำสำคัญ

คนอ่านคน, บริการคนอ่านคน, ระบบคนอ่านคน, หนังสือมีชีวิต, หนังสือมนุษย์

Abstract

The JFK Human Library Service is offered by the John F. Kennedy Library, Office of Academic Resources, at Prince of Songkla University, Pattani Campus. The service aims to: (1) establish the JFK

Human Library as a living library, fostering a community of knowledge sharing; (2) gather and distribute knowledge, fostering new experiences in accessing personal knowledge beyond library resources; (3) develop innovative and proactive services within the Office of Academic Resources, promoting academic services to society according to the mission of the university; and (4) assess user satisfaction with the JFK Human Library system. The results of the operation can transform knowledge within a person into a living book, totaling 33 items, such as research, teaching, language, sports, agriculture, life skills, finance, music, information technology, handicrafts, and more. Additionally, it can also generate value through the following ways: (1) by transferring people's knowledge into human books; (2) by creating a space for knowledge exchange between writers and readers; (3) by providing satisfaction through the use of the JFK Human Library service; and (4) by expanding knowledge into the community as a knowledge repository and creating income-generating jobs for both writers and readers. In 2023, fifteen activities were conducted, and 438 people participated, resulting in the highest level of overall satisfaction ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.26).

Keywords

Human Library, Human Books, Living Books, Living Library

บทนำ (Introduction)

ห้องสมุดถือได้ว่าเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศที่มีความสำคัญ มีภารกิจหลัก คือ เป็นสถานที่ให้บริการองค์ความรู้ศาสตร์ต่าง ๆ แก่ผู้ใช้บริการ เมื่ออดีตนั้นหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี เป็นแหล่งรวบรวมและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลของผู้ใช้บริการ โดยสารสนเทศที่หอสมุดจัดเก็บไว้มีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น หนังสือ วารสาร สื่อทัศนวัสดุ ฐานข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้หอสมุดยังมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้บริการ การจัดนิทรรศการตามโอกาสสำคัญเพื่อส่งต่อข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ใช้บริการ จึงถือได้ว่าหอสมุดเป็นสถานที่สำคัญในการรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์แขนงต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งความรู้ถือได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถประยุกต์ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเองให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนางานหรือสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ รวมถึงเชื่อมโยงการกระจายข้อมูลข่าวสาร ทักษะความรู้ในด้านต่าง ๆ ระหว่างกันได้ จะเห็นได้จากในอดีตการส่งต่อความรู้ของชุมชนดั้งเดิมต่อยอดสู่ความรู้รูปแบบใหม่ ๆ ที่ทันสมัยขึ้นตามยุคสมัยและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล องค์กร ชุมชน ผ่านเรื่องเล่า การบอกต่อระหว่างบุคคล การจดบันทึกในสมุดข่อย ใบลาน และค้อย ๆ พัฒนาคืบมาเป็นหนังสือ ปรับเปลี่ยนรูปแบบมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบันเริ่มมีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบและมีการส่งต่อความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การจัดโครงการบริการวิชาการ โครงการวิจัย การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา เป็นต้น

เนื่องด้วยโลกเปลี่ยน เทคโนโลยีเปลี่ยน พฤติกรรมการใช้บริการปรับเปลี่ยน หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดีในฐานะที่เป็นสถานที่รวบรวมแหล่งสารสนเทศจึงเป็นความท้าทายที่จะต้องมีการให้บริการที่ไม่เพียงแต่ตั้งรับและไม่ใช่เป็นเพียงแค่สถานที่เก็บหนังสือเท่านั้น แต่หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้พยายามปรับเปลี่ยนโฉมทั้งทางกายภาพและการให้บริการเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยพยายามสร้างสรรค์นวัตกรรมบริการใหม่ ๆ เข้ามาส่งเสริมและกระตุ้นการใช้บริการอย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้เทคโนโลยี RFID การจำลองการเรียนรู้ด้วย VR/AR Metaverse การพัฒนาแอปพลิเคชันที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา มีการส่งเสริมการบริการเชิงรุกด้วยนวัตกรรมบริการใหม่ภายใต้โครงการชื่อว่า คนอ่านคน (JFK Human Library) ซึ่งหอสมุด

มองว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมซึ่งไม่ใช่แค่เพียงหนังสือที่เป็นตัวเล่มเท่านั้น แต่เป็นการแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนจริง ๆ ซึ่งสามารถจะพูดคุยโต้ตอบแลกเปลี่ยนทัศนคติ ประสบการณ์ ความสนใจในเรื่องเดียวกันให้สามารถพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกันได้ กลายเป็นชุมชนแห่งการแบ่งปันองค์ความรู้ในตัวเอง (Tacit Knowledge) แก่ผู้อื่น คำว่า คนอ่านคน หนังสือมีชีวิต ห้องสมุดมีชีวิต หรือ หนังสือมนุษย (Living Library, Human Library, Living Books, Human Books) ใช้เรียกได้หลายคำ แต่ในที่นี้โครงการคนอ่านคนของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี เลือกใช้คำว่า “คนอ่านคน” เป็นชื่อของกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต และใช้คำว่า “หนังสือมีชีวิต” แทนความหมายของผู้เขียนที่เป็นเจ้าขององค์ความรู้ที่จะมาแบ่งปันในระบบคนอ่านคน และเลือกใช้คำว่า “ระบบคนอ่านคน” เพื่อเรียกเว็บไซต์ของระบบคนอ่านคนที่เป็นระบบกลางสำหรับการสื่อสารระหว่างหนังสือมีชีวิตและผู้อ่านให้ได้มาเจอกันผ่านการประสานงานของบรรณารักษ์ โดยหนังสือที่ให้อ่านในระบบคนอ่านคนนั้นจะไม่ใช้หนังสือที่เป็นเล่ม ฉบับพิมพ์ด้วยกระดาษทั่วไป แต่เป็นหนังสือที่มีคนตัวเป็น ๆ มาถ่ายทอดองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวคนจริง ๆ บอกเล่าข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์จากตัวคนจริง ๆ ด้วยการพูดคุย สนทนา ได้ตอบ ในเรื่องที่ผู้อ่านสนใจอยากรู้ได้ และอาจตอบคำถามที่ไม่มีในหนังสือให้ผู้อ่านได้รู้มากขึ้น โดยแนวคิดเริ่มต้นของโครงการคนอ่านคนเกิดขึ้นจากการสังเกตพฤติกรรมการใช้บริการที่เปลี่ยนไป โดยผู้ใช้ต้องการพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น ผสมกับหอสมุดมีความมุ่งมั่นที่จะเป็นแหล่งในการแบ่งปันความรู้สู่ชุมชน การสร้างการรับรู้และความผูกพันของชุมชนที่มีต่อหอสมุดให้มากขึ้น และหอสมุดเชื่อว่าทุกคนคือหนังสือเล่มหนึ่งที่มีองค์ความรู้ภายในตัวเป็นจำนวนมาก สามารถเปิดอ่านและถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่ผู้อื่นได้ เมื่อผู้อ่านเปิดอ่านหนังสือมีชีวิตจะพบว่าภายในหนังสือหนึ่งเล่มอาจมีความรู้ที่เติมเต็มไปด้วยประสบการณ์ด้านต่าง ๆ จากการดำเนินชีวิตที่ผ่านมา ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษา การทำงาน ความสนใจในเรื่องที่ชื่นชอบ หรืองานอดิเรกต่าง ๆ ที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่คนอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์ (Objective)

1. เพื่อพัฒนาบริการคนอ่านคน ให้เป็นบริการในรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตที่มุ่งสร้างชุมชนแห่งการแบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่น
2. เพื่อรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้และสร้างประสบการณ์ใหม่ในการเข้าถึงความรู้ในตัวบุคคลที่นอกเหนือจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ในห้องสมุด
3. เพื่อสร้างนวัตกรรมบริการเชิงรุกของสำนักวิทยบริการ และขับเคลื่อนการบริการวิชาการแก่สังคมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ระบบคนอ่านคน

ตัวชี้วัด

ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการการอ่านหนังสือมีชีวิต (ระบบคนอ่านคน) ของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85

วิธีการดำเนินการ (Methodology)

หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้ดำเนินการโครงการคนอ่านคน โดยนำหลักการทฤษฎี PDCA มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ มีรายละเอียดการดำเนินงานดังแสดงในตารางที่ 1

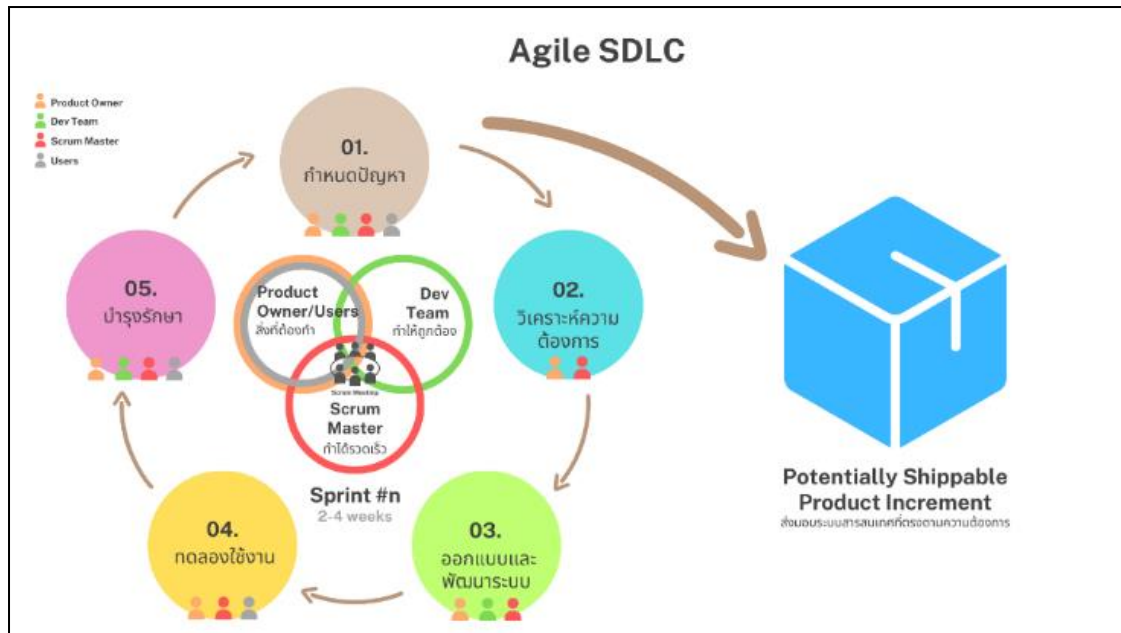
ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอน	กิจกรรม	เดือน											
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
P	1. จัดประชุมวางแผนการจัดทำโครงการ												
	2. การวางแผนจัดทำโครงการและมอบหมายผู้รับผิดชอบโครงการ												
	3. เก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์เพื่อวางแผนจัดทำระบบคนอ่านคน												
D	4. ออกแบบและจัดทำระบบคนอ่านคน												
	5. เพิ่มหนังสือมีชีวิตเข้าสู่ระบบ												
	6. ทดลองระบบ												
	7. นำระบบไปใช้งานและเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดกิจกรรม												
C	8. รวบรวมผลการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งและสรุปผลการดำเนินงาน												
	9. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากผลการประเมินกิจกรรม												
A	10. นำผลการประเมินมาประชุมและหาแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น												
	11. ติดตามผลกิจกรรมหลังการปรับตามข้อเสนอแนะ												

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

1. การพัฒนา “ระบบคนอ่านคน”

ผู้ร่วมจัดทำโครงการ ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายห้องสมุด บรรณารักษ์ และนักวิชาการคอมพิวเตอร์ ได้ร่วมกันกำหนดปัญหาและความต้องการของระบบที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการบริการหนังสือมีชีวิตนี้ โดยการศึกษาถึงลักษณะของการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบปกติของห้องสมุด เงื่อนไขและข้อจำกัดที่ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ของผู้ใช้บริการ มาออกแบบวิธีการที่เหมาะสมในการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล เพื่อเป็นชุมชนแห่งการแบ่งปันองค์ความรู้ในตัวเองแก่ผู้อื่นอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ภาพที่ 1 การพัฒนาซอฟต์แวร์ตามหลักการ Agile Software Development ของสำนักวิทยบริการ

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ทำการวิเคราะห์และออกแบบระบบคนอ่านคน ให้เป็นระบบสารสนเทศตามหลักการของ วงจรการพัฒนาระบบ (SDLC) (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2560) โดยมีการนำเทคนิค Agile Software Development ที่นำ Product Owner เข้ามาอยู่ในทีมพัฒนาระบบตั้งแต่การวางแผน กำหนดขอบเขตความเป็นไปได้ของระบบ สู่อการสร้าง โปรแกรมต้นแบบเพื่อทดลองใช้งาน กระบวนการนี้มุ่งเน้นการส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้ผู้ใช้งานอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ Feedback Loop จากการทดลองใช้งานในแต่ละรอบมาปรับปรุงแก้ไขระบบ ซึ่งช่วยให้ได้ระบบที่ตรงตามความต้องการโดยใช้เวลาในการ พัฒนาไม่นาน

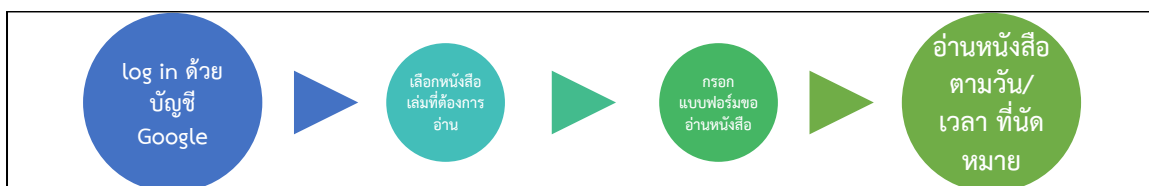
2. การให้บริการคนอ่านคน นักวิชาการคอมพิวเตอร์ได้ทำการพัฒนาระบบคนอ่านคน โดยสามารถเข้าใช้งานผ่าน <https://humanlibrary.oas.psu.ac.th/> มีขั้นตอนการใช้งาน คือ เริ่มจากผู้ใช้สมัครสมาชิกเข้ามาเป็นผู้เขียนหรือผู้อ่าน เมื่อ ลงทะเบียนเสร็จ กรณีเป็นผู้เขียนสามารถที่จะเพิ่มความเชี่ยวชาญและเพิ่มหนังสือเข้าสู่ระบบได้ ในส่วนของผู้อ่านสามารถขอ อ่านหนังสือเข้ามาในระบบ ทีมงานคนอ่านคนจะดำเนินการประสานงานกับผู้เขียนตามวันเวลาที่ผู้ใช้ลงทะเบียนขออ่าน ดำเนินการจัดกิจกรรมการอ่าน ประเมินผลการจัดกิจกรรม และสรุปผลรายงานต่อผู้บริหารต่อไป โดยมีรายละเอียดแต่ละ ขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นตอนการลงทะเบียนเป็นสมาชิกระบบคนอ่านคน

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการสมัครสมาชิกระบบคนอ่านคน

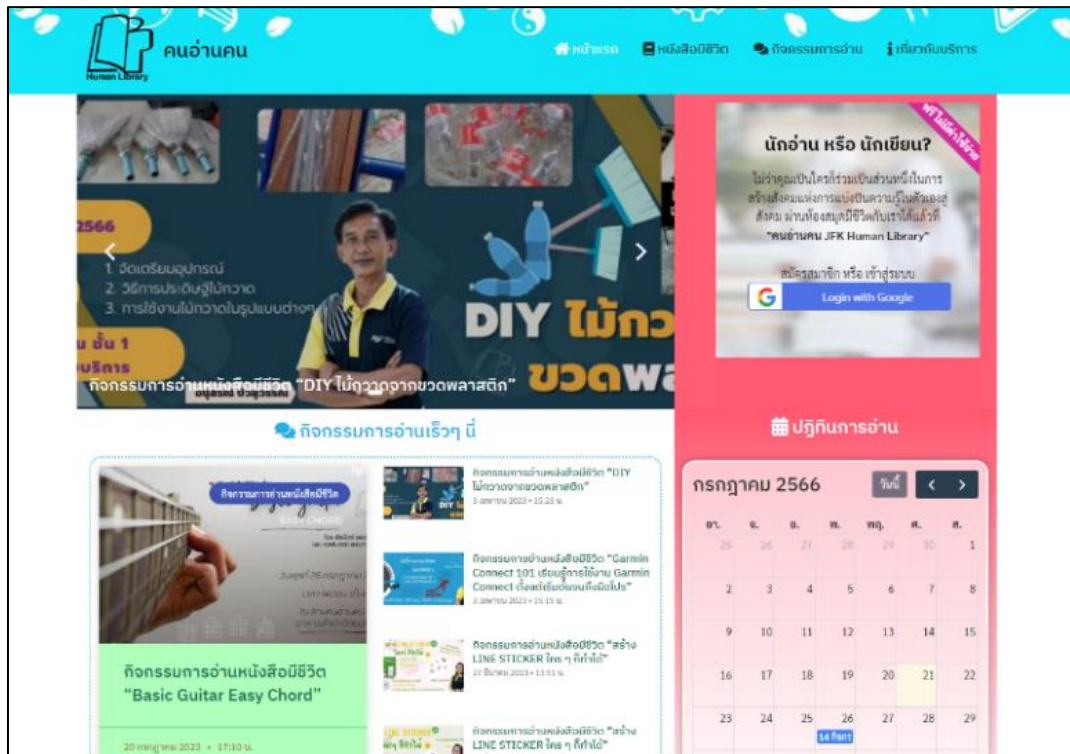
2.2 ขั้นตอนการขออ่านหนังสือมีชีวิต

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการลงทะเบียนขออ่านหนังสือมีชีวิต

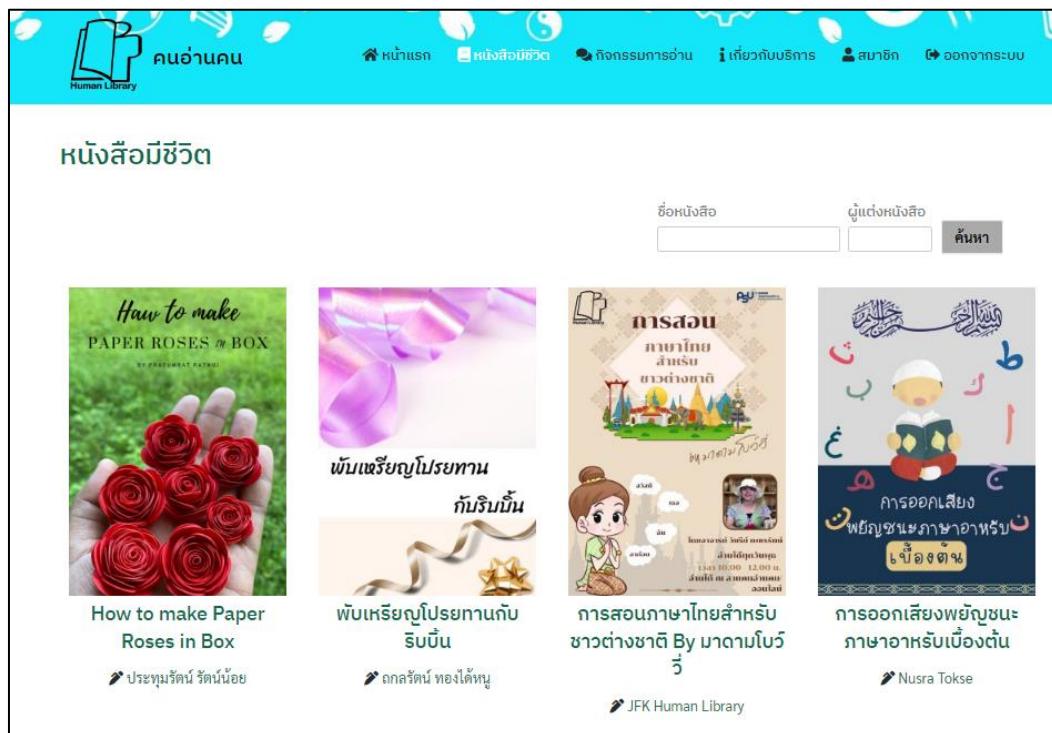
2.3 ตัวอย่างหน้าจอระบบคนอ่านคน (สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2566ก)

1. แสดงตัวอย่างหน้าแรกของระบบคนอ่านคน

ภาพที่ 4 แสดงหน้าจอระบบคนอ่านคน

2. แสดงหน้าจอตัวอย่างชั้นหนังสือมีชีวิต

ภาพที่ 5 แสดงหน้าจอตัวอย่างชั้นหนังสือมีชีวิต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการระบบคนอ่านคน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สำนักวิทยบริการ, 2566ข)

แบบประเมินความพึงพอใจในการนำนวัตกรรมไปใช้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2565					
ระบบคนอ่านคน					
ระดับความพึงพอใจในการนำนวัตกรรมไปใช้					
รายการ/Topics	ดีมาก Very good	ดี Good	ปานกลาง Fair	น้อย Poor	น้อยที่สุด Very poor
ความสะดวกของนวัตกรรมกับจุดประสงค์ในการนำไปใช้งานจริง	○	○	○	○	○
ความเหมาะสมของนวัตกรรมกับผู้ใช้นวัตกรรม	○	○	○	○	○
ประโยชน์ในการใช้นวัตกรรม	○	○	○	○	○
ความสะดวกในการใช้นวัตกรรม	○	○	○	○	○
ความปลอดภัยในการใช้นวัตกรรม	○	○	○	○	○
ความเหมาะสมของนวัตกรรมในภาพรวม	○	○	○	○	○

ภาพที่ 8 แสดงภาพตัวอย่างแบบประเมินประสิทธิภาพระบบคนอ่านคน

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต ในแต่ละกิจกรรมการอ่าน

แบบประเมินกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต วันที่ 10 เมษายน 2566					
หนังสือเรื่อง "DIY ไม้กวาดจากขวดพลาสติก" วันที่ 10 เมษายน 2566 เวลา 14.00 น.					
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน					
ประเภทผู้ใช้บริการตาม OP ○ U1 นักศึกษาระดับปริญญาตรี ○ U2 นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ○ U3 บุคลากรสายวิชาการ ○ U4 บุคลากรสายสนับสนุน ○ U5 บุคคลภายนอก					
รายการ/Topics	ดีมาก Very good	ดี Good	ปานกลาง Fair	น้อย Poor	น้อยที่สุด Very poor
กระบวนการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	○	○	○	○	○
เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	○	○	○	○	○
ระยะเวลาการจัดกิจกรรม	○	○	○	○	○
สถานที่จัดกิจกรรม	○	○	○	○	○
ประโยชน์ที่ได้รับ	○	○	○	○	○

ภาพที่ 9 แสดงภาพตัวอย่างแบบประเมินความพึงพอใจกิจกรรมการอ่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ความพึงพอใจระบบคนอ่านคน และความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการดำเนินการและอภิปรายผล (Result and Discussion)

ผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการคนอ่านคน คือ หอสมุดได้ดำเนินการจัดสถานที่โซนคนอ่านคนไว้บริการผู้ใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างผู้เขียนหนังสือมีชีวิตและผู้อ่านในรูปแบบห้องสมุดมีชีวิตที่มุ่งสร้างชุมชนแห่งการแบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่น ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับประสบการณ์ใหม่ในการเข้าถึงความรู้ในตัวบุคคลที่นอกเหนือจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ในห้องสมุด มีการสร้างนวัตกรรมบริการเชิงรุกของสำนักวิทยบริการที่ขับเคลื่อนการบริการวิชาการแก่สังคมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการที่ได้รับความรู้หลากหลายด้านจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิตที่หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี จัดขึ้นทั้ง 15 ครั้ง ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการให้บริการระบบคนอ่านคนของหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี โดยในการดำเนินโครงการครั้งนี้สามารถสกัดความรู้ในตัวบุคคลออกมาเป็นหนังสือมีชีวิตได้ทั้งสิ้น 33 เล่ม ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น การวิจัย การเรียนการสอน ภาษา กีฬา การเกษตร ทักษะการใช้ชีวิต การเงิน ดนตรี เทคโนโลยีสารสนเทศ และงานประดิษฐ์ เป็นต้น และยังสามารถสร้างคุณค่าของผลงานได้ ดังนี้ (1) สามารถนำองค์ความรู้ในตัวคนในการถ่ายทอดออกมาเป็นหนังสือมีชีวิตได้ (2) สร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน (3) มีความพึงพอใจจากการใช้บริการคนอ่านคน และ (4) สามารถต่อยอดองค์ความรู้สู่ชุมชนในรูปแบบคลังความรู้และสร้างงานสร้างรายได้ให้กับผู้เขียนและผู้อ่าน โดยผลการดำเนินงานทั้งส่วนการพัฒนาระบบคนอ่านคน และส่วนการจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต มีรายละเอียดดังนี้

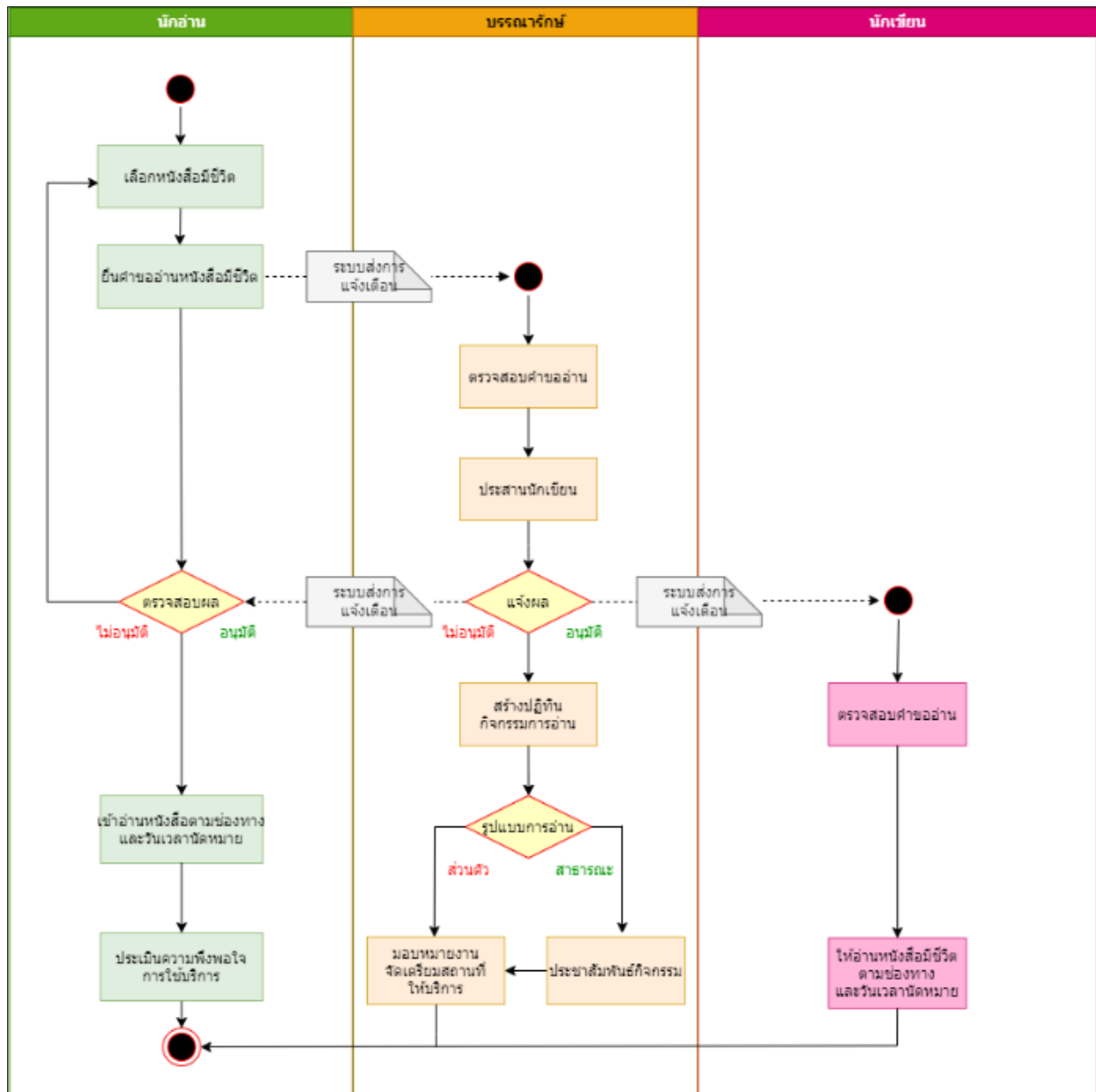
สรุปผลการดำเนินการพัฒนาระบบคนอ่านคน ปรากฏผลว่า ระบบมีความสามารถดังนี้

บรรณารักษ์ สามารถ (1) จัดการข้อมูลสมาชิกทั้งหมด (2) จัดการข้อมูลหนังสือมีชีวิตทั้งหมด (3) จัดการรายการคำขออ่าน (4) จัดปฏิทินกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิตตามคำขออ่าน (5) จัดการข่าวสารประชาสัมพันธ์

นักเขียน สามารถ (1) จัดการข้อมูลสมาชิก (2) สร้างและจัดการข้อมูลหนังสือมีชีวิต (3) ตรวจสอบตารางนัดหมายการขออ่านหนังสือมีชีวิต (4) ขออ่านหนังสือมีชีวิต (5) อ่านหนังสือมีชีวิต (Onsite/Online)

ผู้อ่าน สามารถ (1) จัดการข้อมูลสมาชิก (2) ขออ่านหนังสือมีชีวิต (3) อ่านหนังสือมีชีวิต (Onsite/Online)

ผู้ดูแลระบบ สามารถจัดการข้อมูลอื่น ๆ ในระบบ

ภาพที่ 10 แสดง Activity Diagram ของระบบคนอ่านคน

ผลการดำเนินกิจกรรมการอ่าน โดยเริ่มดำเนินกิจกรรมการอ่านตั้งแต่เดือน มีนาคม 2564 – เดือนพฤศจิกายน 2566 บริการคนอ่านคนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมคนอ่านคนทั้งสิ้น 15 ครั้ง ดังนี้

1. ชื่อหนังสือ กว่าจะเป็น Youtuber ล้าน Sub โดย คุณนิยาชิน สุไลมาน (YES I GO) วันที่อ่าน 3 มีนาคม 2564 เวลา 13:00–14:30 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
2. ชื่อหนังสือ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือน โดย คุณอนุสรณ์ บัวสุวรรณ วันที่อ่าน 30 พฤศจิกายน 2565 เวลา 14:00–15:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
3. ชื่อหนังสือ Rope Skills ตอน เงื่อนที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดย คุณนิรมิตร ยอดเกลี้ยง วันที่อ่าน 22 ธันวาคม 2565 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
4. ชื่อหนังสือ มาเขียนหนังสือมีชีวิตกันเถอะ: JFK Human Books โดย ทีมงาน JFK Human Library วันที่อ่าน 11 มกราคม 2566 เวลา 13:00–15:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)

5. ชื่อหนังสือ เล่น TikTok ยังไงให้มีคนตามเยอะ โดย คุณกมลทิพย์ หลงหา วันที่อ่าน 31 มกราคม 2566 เวลา 15:00–16:30 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบส่วนตัว)
6. ชื่อหนังสือ How to make Paper Roses in Box โดย คุณประทุมรัตน์ รัตนน้อย วันที่อ่าน 13 กุมภาพันธ์ 2566 เวลา 14:00–15:30 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
7. ชื่อหนังสือ ใจบันดาลแรง โดย คุณกิตติศักดิ์ แก้วเนียม วันที่อ่าน 24 กุมภาพันธ์ 2566 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
8. ชื่อหนังสือ สร้าง LINE STICKER ใคร ๆ ก็ทำได้ โดย คุณกุลวดี สารพร วันที่อ่าน 15 มีนาคม 2566 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
9. ชื่อหนังสือ สร้าง LINE STICKER ใคร ๆ ก็ทำได้ โดย คุณกุลวดี สารพร วันที่อ่าน 29 มีนาคม 2566 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบส่วนตัว)
10. ชื่อหนังสือ Garmin Connect 101 เรียนรู้การใช้งาน Garmin Connect ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงมือโปร โดย คุณกมลสมรรถ พจนาวาณิช และคุณกิตติศักดิ์ แก้วเนียม วันที่อ่าน 5 เมษายน 2566 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบส่วนตัว)
11. ชื่อหนังสือ DIY ไม้กวาดจากขวดพลาสติก โดย คุณอนุสรณ์ บัวสุวรรณ วันที่อ่าน 10 เมษายน 2566 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
12. ชื่อหนังสือ Basic Guitar Easy Chord โดย คุณนิรมิตร ยอดเกลี้ยง และคุณกมลสมรรถ พจนาวาณิช วันที่อ่าน 26 กรกฎาคม 2566 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
13. ชื่อหนังสือ โค้ดดิ้ง (Coding) ทักษะสุดเจ๋งสำหรับเด็กยุคไอที โดย คุณสาเหออันวาร สาเหอปือราเฮง และทีม นักวิชาการคอมพิวเตอร์ วันที่อ่าน 18 ตุลาคม 2566 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ลานคนอ่านคน (ชั้น 1 หอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี) (อ่านแบบสาธารณะ)
14. ชื่อหนังสือ การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ By มาตามโบว์วี โดย อาจารย์วัชรีย์ เพชรรัตน์ วันที่อ่าน 8 พฤศจิกายน 2566 เวลา 10:00–11:00 น. ช่องทางการอ่าน ออนไลน์ (ผ่าน zoom) (อ่านแบบส่วนตัว)
15. ชื่อหนังสือ การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ By มาตามโบว์วี โดย อาจารย์วัชรีย์ เพชรรัตน์ วันที่อ่าน 8 พฤศจิกายน 2566 เวลา 14:00–16:00 น. ช่องทางการอ่าน ออนไลน์ (ผ่าน zoom) (อ่านแบบส่วนตัว)

ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบคนอ่านคน สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบคนอ่านคน

ประเด็นการประเมินประสิทธิภาพ	Mean	S.D.	แปลผล
ความสอดคล้องของนวัตกรรมกับจุดประสงค์ในการนำไปใช้งานจริง	4.83	0.15	มากที่สุด
ความเหมาะสมของนวัตกรรมกับผู้ใช้นวัตกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
ประโยชน์ในการใช้นวัตกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
ความสะดวกในการใช้นวัตกรรม	4.83	0.15	มากที่สุด
ความปลอดภัยในการใช้นวัตกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด
ความเหมาะสมของนวัตกรรมในภาพรวม	4.83	0.15	มากที่สุด
รวม	4.92	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ใช้ระบบมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการใช้งานระบบ พบว่าระบบคนอ่านคนมี ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.28) และด้านที่ผู้ใช้ระบบให้คะแนนความคิดเห็นสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ด้านความเหมาะสมของนวัตกรรมกับผู้ใช้นวัตกรรม (2) ด้านประโยชน์ในการใช้นวัตกรรม และ (3) ด้านความปลอดภัยในการใช้นวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 3 ด้าน ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00)

ผลการประเมินความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต

ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต ทีมงานได้จัดให้มีการประเมินความพึงพอใจจากผู้อ่านเป็นราย กิจกรรม โดยมีประเด็นในการประเมินดังนี้ กระบวนการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม, เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ, ระยะเวลาการจัด กิจกรรม, สถานที่จัดกิจกรรม, ประโยชน์ที่ได้รับ, ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และกิจกรรมอื่น ๆ ที่อยากให้ห้องสมุดจัด ปรากฏผล การประเมินดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจการอ่านหนังสือมีชีวิต

ชื่อหนังสือ	จำนวนผู้ตอบ แบบประเมิน (คน)	Mean	S.D.	แปลผล
กว่าจะเป็น Youtuber ล้าน Sub (ผู้ร่วมอ่าน 148 คน)	23	4.56	0.58	มากที่สุด
การผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากมูลไส้เดือน (ผู้ร่วมอ่าน 30 คน)	5	4.48	0.57	มาก
Rope Skills ตอน เงื่อนที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (ผู้ร่วมอ่าน 39 คน)	7	4.60	0.49	มากที่สุด
มาเขียนหนังสือมีชีวิตกันเถอะ: JFK Human Books (ผู้ร่วม อ่าน 18 คน)	10	4.94	0.24	มากที่สุด
เล่น TikTok ยังไงให้มีคนตามเยอะ (ผู้ร่วมอ่าน 15 คน)	4	5.00	0.00	มากที่สุด
How to make Paper Roses in Box (ผู้ร่วมอ่าน 47 คน)	18	4.84	0.45	มากที่สุด
ใจบันดาลแรง (ผู้ร่วมอ่าน 26 คน)	14	4.79	0.50	มากที่สุด
สร้าง Line sticker ใคร ๆ ก็ทำได้ (ผู้ร่วมอ่าน 19 คน)	10	4.90	0.30	มากที่สุด
สร้าง Line sticker ใคร ๆ ก็ทำได้ (ครั้งที่ 2) (ผู้ร่วมอ่าน 5 คน)	1	5.00	0.00	มากที่สุด
Garmin Connect 101 เรียนรู้การใช้งาน Garmin Connect ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงมือโปร (ผู้ร่วมอ่าน 9 คน)	4	4.95	0.22	มากที่สุด
DIY ไม้กวาดจากขวดพลาสติก (ผู้ร่วมอ่าน 14 คน)	9	4.89	0.31	มากที่สุด
Basic Guitar Easy Chord (ผู้ร่วมอ่าน 35 คน)	9	4.76	0.44	มากที่สุด
โค้ดดิ้ง (Coding) ทักษะสุดเจ๋งสำหรับเด็กยุคไอที (ผู้ร่วมอ่าน 31 คน)	9	4.98	0.15	มากที่สุด
การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ By มาตามโบว์วี (ผู้ร่วม อ่าน 1 คน)	1	5.00	0.00	มากที่สุด
การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ By มาตามโบว์วี (ครั้งที่ 2) (ผู้ร่วมอ่าน 1 คน)	1	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม 15 ครั้ง	125	4.87	0.26	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า จากการจัดกิจกรรมการอ่านทั้งสิ้น 15 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น 438 คน ผู้อ่านมีความพึงพอใจในการอ่านหนังสือมีชีวิตในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.26) และกิจกรรมการอ่านที่ผู้อ่านมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด สูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) หนังสือเรื่อง เล่น TikTok ยังไงให้มีคนตามเยอะ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) (2) หนังสือเรื่องสร้าง Line sticker ใคร ๆ ก็ทำได้ (ครั้งที่ 2) ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) และ (3) หนังสือเรื่องการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ By มาตามโบว์วี่ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ตามลำดับ และได้มีข้อเสนอแนะจากผู้อ่านรายละเอียดดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ดีมาก ชอบมาก เป็นกิจกรรมที่ตรงกับเทศกาล ได้ฝึกทักษะด้านฝีมือ
2. ได้รับความรู้และความสนุกจากกิจกรรม แลมนำไปใช้งานได้จริง ชอบคุณวิทยากรและทีมงาน เป็นการอบรมที่ดีมาก ๆ วิทยากรน่ารักมาก ให้ความรู้ดีมาก และวิทยากรมีความเชี่ยวชาญและมีความคิดสร้างสรรค์
3. ได้รับความรู้จากประสบการณ์การจริงของหนังสือมีชีวิต ทำให้อยากติดตามอ่านหนังสือเล่มต่อไป
4. อยากให้มีกิจกรรมดี ๆ แบบนี้เรื่อย ๆ ผู้สอนมีทักษะและความรู้ที่ดีมาก

กิจกรรมอื่น ๆ ที่อยากให้ห้องสมุดจัด

1. กิจกรรมเย็บปักถักร้อย วิธีพับกระดาษเป็นแบบต่าง ๆ ไว้ตกแต่งใบงานหรือชิ้นงาน
2. สอนการตัดต่อรูปภาพและวิดีโอ

อภิปรายผล

ผลจากการจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต พบว่า ผู้อ่านมีความประทับใจและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้อ่านมีข้อเสนอแนะหลายประการไปในทางบวก เช่น เป็นกิจกรรมที่ดีมาก วิทยากรมีความเชี่ยวชาญและมีความคิดสร้างสรรค์ อยากให้มีกิจกรรมดี ๆ แบบนี้เรื่อย ๆ วิทยากรน่ารัก มีทักษะและความรู้ที่ดีมาก ๆ ชอบมาก เป็นกิจกรรมที่ตรงกับเทศกาล ช่วยฝึกทักษะด้านฝีมือ เป็นการอบรมที่ดีมาก ๆ ได้รับความรู้และความสนุกจากกิจกรรม สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง ชอบคุณวิทยากรและทีมงาน และผลการจัดกิจกรรมรวมทั้ง 15 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น 438 คน ผู้อ่านมีความพึงพอใจในการอ่านหนังสือมีชีวิตในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.26) นอกจากนี้ทีมผู้จัดได้นำข้อเสนอแนะของผู้อ่านไปปรับปรุงการดำเนินการจัดกิจกรรมการอ่านครั้งต่อไป ได้แก่ เรื่องการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมในการลงมือปฏิบัติจริงตามวิทยากร การประกาศเสียงตามสายทุกครั้งเมื่อมีการจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือมีชีวิต เพื่อเป็นการเชิญชวนและแจ้งผู้ให้บริการท่านอื่น ๆ ทราบเนื่องจากอาจจะต้องมีการใช้ระดับเสียงที่สูงกว่าช่วงเวลาปกติ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ทางทีมงานเล็งเห็นว่าควรเพิ่มเติม ได้แก่ การเพิ่มจำนวนหนังสือมีชีวิตที่มาจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก รวมถึงขยายวงกว้างไปถึงชุมชน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน และควรจะมีการดำเนินการให้สอดคล้องกับหมวดหมู่หนังสือตาม SDGs ของมหาวิทยาลัยอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานไปใช้ประโยชน์

1. ควรเพิ่มจำนวนหนังสือมีชีวิตที่มาจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก รวมถึงขยายวงกว้างไปถึงชุมชน
2. ควรมีการดำเนินการให้สอดคล้องกับหมวดหมู่หนังสือตาม SDGs ของมหาวิทยาลัย
3. ควรมีวิธีการจัดการให้โครงการมีความยั่งยืน
4. ควรศึกษาคุณค่าที่ได้รับจากการอ่านหนังสือมีชีวิตไปต่อยอดหรือใช้ประโยชน์
5. ควรศึกษาความต้องการของผู้อ่านว่าต้องการเนื้อหาหนังสือมีชีวิตในด้านใดเพื่อให้สอดคล้องกับการคัดเลือกหนังสือมีชีวิตเข้ามาในระบบต่อไป

บทสรุป (Conclusion)

จากการพัฒนาบริการระบบคนอ่านคน (JFK Human Library) ช่วยตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่ต้องการพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น มีแหล่งในการแบ่งปันความรู้สู่ชุมชน เกิดการรับรู้และสร้างความผูกพันของชุมชนที่มีต่อหอสมุด เกิดประโยชน์จากการแบ่งปันองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนจริง ๆ ผ่านการพูดคุยได้ตอบแลกเปลี่ยนทัศนคติ ประสบการณ์ ความสนใจในเรื่องเดียวกันจนกลายเป็นชุมชนแห่งการแบ่งปันองค์ความรู้ในตัวเอง (Tacit Knowledge) แก่ผู้อื่น ผลการดำเนินโครงการสามารถสกัดความรู้ในตัวบุคคลออกมาและรวบรวมเผยแพร่องค์ความรู้เป็นหนังสือมีชีวิตทั้งสิ้น 33 เล่ม แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การวิจัย การเรียนการสอน ภาษา กีฬา การเกษตร ทักษะการใช้ชีวิต การเงิน ดนตรี เทคโนโลยีสารสนเทศ และงานประดิษฐ์ เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจและเพิ่มความผูกพันกับหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี มากขึ้น และต่อยอดความรู้สู่การสร้างงานสร้างรายได้ให้กับนักเขียนและผู้อ่านต่อไป

รายการอ้างอิง (References)

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. สำนักวิทยบริการ. (2566ก). *ระบบคนอ่านคน*. humanlibrary.
<https://humanlibrary.oas.psu.ac.th/>
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. สำนักวิทยบริการ. (2566ข). *ระบบประเมินผลออนไลน์*. evaluation.
<https://evaluation.oas.psu.ac.th/index.php>
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2560). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.